

Секція 7. Адміністративне право та процес, фінансове право, інформаційне право

Бугайчук К.Л.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЩОДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Стосовно процесу публічного адміністрування принципи його здійснення тлумачать як керівні правила, що відбивають зміст законів і закономірностей і мають бути закріплені в нормативно-правових документах та використовуватися в науковій та практичній діяльності фахівців з управління [1, с. 10].

Принципи публічного адміністрування в органах Національної поліції, на нашу думку, можна визначити як керівні правила, основи, стандарти процесу адміністрування, які відображають об'єктивні закономірності розвитку та діяльності системи Національної поліції і правоохоронних органів держави, які закріплені в нормативно-правових актах, мають силу обов'язкових вимог, забезпечуються примусовою силою держави і визначають вимоги до побудови організаційної структури системи Національної поліції України, планування, підготовки, розробки та реалізації управлінських рішень, організації діяльності апарату управління, здійснення документального, інформаційного, кадрового, психологічного забезпечення з метою досягнення цілей й виконання завдань покладених на органи та підрозділи Національної поліції України.

Основним принципом будь-якої діяльності, що здійснюється органами держави є принцип верховенства права, зміст якого широко досліджувався науковою спільнотою, а також фахівцями-практиками. В той же час відмітимо, що процеси гармонізації національного законодавства із нормами міжнародного права та запозичення найкращих управлінських практик потребують переосмислення стандартів та правил організаційних процесів, що відбуваються

в системі окремих органів виконавчої влади, в тому числі й Національної поліції України.

Згідно зі статтею 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується [2]. Національні процесуальні кодекси, зокрема Кодекс адміністративного судочинства та Кримінальний процесуальний кодекси зазначають, що кримінальне провадження та вирішення справи здійснюється з дотриманням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3,4].

Отже за положеннями національного законодавства зміст принципу верховенства права складають:

- визнання Конституції, як акту вищої юридичної сили;
- відповідності змісту нормативних актів положенням Конституції;
- визнання прав і свобод людини найвищими цінностями, що визначають зміст і спрямованість діяльності держави;
- закріплення права громадян на пряме звернення до суду для захисту власних прав, проголошених Конституцією.

В той же час відмітимо, що відповідно до поглядів експертів Європейського союзу зміст цього принципу має дещо іншу інтерпретацію.

Так у доповіді Венеційської комісії «Про верховенство права» схваленої Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні 25-26 березня 2011 року зазначається, що наразі є можливим консенсус стосовно обов'язкових елементів поняття «верховенство права». Цими елементами є: законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; юридична визначеність; заборона свавілля; доступ до правосуддя,

представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання прав людини; заборона дискримінації та рівність перед законом [5].

Зміст зазначених принципів розкривається Європейськими фахівцями наступним чином. Згідно принципу законності будь-який суб'єкт правовідносин має дотримуватися правових приписів, в той же час заборонена зворотна дія норм права в часі. Юридична визначеність вимагає, щоб правові норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення того, щоб суспільні відносини залишались сталими та передбачуваними. Органи держави, здійснюючи діяльність відповідно до принципу заборони свавілля, мають ухвалювати справедливі рішення. Разом з тим, кожному має бути надана можливість оскаржувати дії та рішення влади, якщо вони не відповідають правам чи інтересам особи. Заборона дискримінації означає те, що жодна фізична особа чи група осіб не повинні мати особливих юридичних привілеїв, разом з тим їм забезпечується гарантований захист від дискримінації за будь-якою ознакою: раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, власності, народження чи іншого статусу [5].

Отже у публічному адмініструванні в органах Національної поліції принцип верховенства права, згідно змісту, що визначається європейськими дослідниками та правничими інституціями має проявлятися в наступному:

Законність. Співробітники Національної поліції мають точно і своєчасно виконувати приписи законодавства та підзаконних нормативних актів, що регулюють їх діяльність. Вони мають діяти у межах повноважень, наданих ним нормативних документами, посадовими інструкціями та функціональними обов'язками.

При здійсненні реалізації законодавчих актів поліцейським слід враховувати заборону застосування «зворотної сили» відповідних нормативних документів.

Юридична визначеність. Управлінські рішення, що приймаються, в рамках публічного адміністрування, мають бути сталими, передбачуваними та

прийматися в рамках встановлених процедур і правил. Нормативні акти поліції мають містити чіткі норми та вказівки відповідальним особам, що унеможливають їх подвійне трактування.

Заборона свавілля. Дискреційні повноваження посадових осіб поліції, у разі їх наявності, мають реалізовуватися в публічному адмініструванні з тим, щоб унеможливити ухвалення несправедливих, необґрунтованих, нерозумних рішень чи вчинення подібних протиправних дій.

Доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами. У разі прийняття неналежних рішень, в рамках публічного адміністрування працівники Національної поліції мають право оскаржити їх як в адміністративному та судовому порядку. Особливо це стосується оскарження рішень щодо притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, або оскарження управлінських актів, що порушують загальні та професійні права поліцейських.

Дотримання прав людини. Здійснення управлінських процесів в органах Національної поліції та побудова її організаційних структур мають бути спрямовані в інтересах захисту прав і свобод працівників Національної поліції, як професійних, встановлених чинним законодавством, так і загальних, закріплених в Конституції України.

Заборона дискримінації та рівність перед законом. Він означає, що при здійсненні публічного адміністрування не одна посадова особа чи поліцейський не можуть мати юридичних привілеїв або переваг та зазнавати дискримінації за будь-якою ознакою — раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, власності, народження чи іншого статусу.

Список використаних джерел:

1. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2011. 216 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР //

Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 17.04.2018)

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 19.04.2018)

5. Доклад о верховенстве права утвержденный Венецианской комиссией на 86-й пленарной сессии (Венеция, 25-26 марта 2011 года). URL: <https://goo.gl/aVL4V3> (дата звернення 25.04.2018)